

PARLAMENT DE CATALUNYA

PARLAMENT DE CATALUNYA	Secretaria General
REGISTRE GENERAL	
30 NOV. 2023	
ENTRADA NÚM.	116810
N.T.	13

343-00129/13
CJ

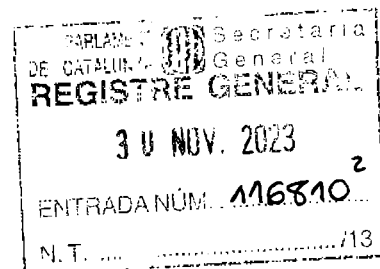
A LA MESA DE LA COMISSIÓ DE JUSTÍCIA

APORTACIÓ ESCRITA DE MIQUEL AGUIRRE OLIVERAS AMB RELACIÓ AL PROJECTE DE LLEI DE MEMÒRIA DEMOCRÀTICA DE CATALUNYA (TRAM. 343-00129/13).

En el conjunt crec que és una Llei ben travada i que conté els grans eixos que tota política de memòria ha de contemplar. En tot cas, he aportat algunes consideracions per si poden servir al legislador.

L'esment a la reconciliació.

A la Llei voldria introduir-hi una reflexió. Crec que les polítiques de memòria, sorgides amb força a partir del segle XXI, han posat èmfasi en aspectes que la transició a la democràcia va deixar de banda com són, per exemple, la justícia, la reparació o la garantia de no repetició, també el treball de la memòria com a eina per a reforçar els valors democràtics. Perquè si algun element és cabdal a les polítiques públiques de memòria aquest és el de no perdre de vista els valors de la democràcia, la llibertat i el respecte. Però crec que en el procés de construcció de les polítiques de memòria, des del seu inici, s'ha deixat de banda un element clau que va estar present en la recuperació de la democràcia al nostre país i és el que va anomenar-se la "reconciliació nacional". Aquest objectiu, com es recordarà, va néixer als anys 50 en el si dels sectors més actius de la lluita antifranquista. La reconciliació va ser pensada com una estratègia de superació del conflicte, i alhora, com una via per cohesionar tot el món de l'antifranquisme: els perdedors de la guerra però també amplis sectors que feren costat al cop contra la República però que amb el pas dels anys van anar-se posicionant contra la Dictadura. Els grans consensos de la transició, que va fer possible l'arribada de la democràcia i la recuperació de les institucions catalanes, reposen sobre l'esperit de la reconciliació nacional. Si bé, en aquell context polític la reconciliació va anar en detriment de les

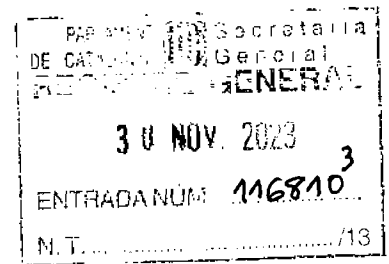

polítiques de memòria que tan necessàries haurien estat, també, per la superació del conflicte. Però tot i així, no pot negar-se a la reconciliació una profunda arrel democràtica i, alhora, una potent premissa en la recerca de la convivència. Esmentar la reconciliació o si es vol la concòrdia és, sens dubte, una contribució a la no repetició. De la mateixa manera que a la Transició la reconciliació va deixar de banda la Memòria, ara seria convenient que la Memòria tingués en compte la reconciliació. En una Llei de Memòria Democràtica, doncs, no s'hauria de deixar de banda el concepte de la reconciliació com a referent històric de la lluita contra el franquisme i com a punt de partida de la construcció de l'actual democràcia. Paradoxalment, La Llei cita "Dia Internacional per al Record i la Reconciliació i d'Homenatge a totes les Víctimes de la Segona Guerra Mundial". Per tant, si la reconciliació és tinguda en compte amb totes les víctimes de la Segona Guerra Mundial també podria posar-se en valor en aquesta llei.

L'educació en les polítiques de memòria

L'element positiu de la Llei és que inclou el sistema educatiu en l'abordatge de les polítiques de memòria. Al meu entendre, però, caldria pensar la manera de fer arribar a la memòria a les aules perquè aquesta no es converteixi en una assignatura més i perquè els treballs de memòria no es quedi circumscrits a les parets dels centres educatius sinó que els traspassin i arribin al conjunt de la societat. Convindria enfocar el treball de la memòria en l'educació des d'entendre que l'alumnat ha de ser part activa en l'educació en memòria, i això vol dir impulsar la recerca, l'accés a les fonts documentals i facilitar el diàleg entre les diferents generacions.

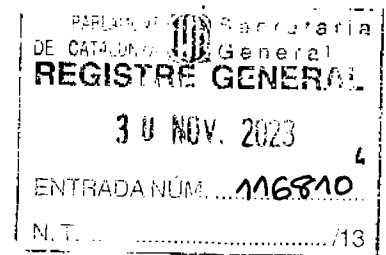
És molt important, tot i que la Llei no ho recull, el treball que a nivell comarcal estan fent els grups d'exili i deportació en agrupar diferents centres de secundària, públics i concertats. És un treball conjunt que transcendeix el centre educatiu i vol tenir una repercussió en el seu entorn territorial. Aquest camí és el que convé ampliar i reforçar. Per tant, és fonamental no només emparar el treball que està fent el professorat, que ja ho està per part del Departament competent, sinó reconèixer a nivell social aquesta tasca.

L'èxit de les polítiques de memòria vindrà determinat, en part, per la capacitat que aquestes tinguin d'incorporar a nous protagonistes que vagin més enllà de la xarxa d'entitats memorialistes. Amb els alumnes com a agents actius, i no com a mers receptors de coneixement, es pot impulsar, com apuntàvem abans, el diàleg entre generacions amb l'objectiu de recuperar la memòria dels nostres pobles i dels nostres barris. Un treball en el que poden jugar un paper clau les entitats veïnals i de gent gran.

Compartir Memòries

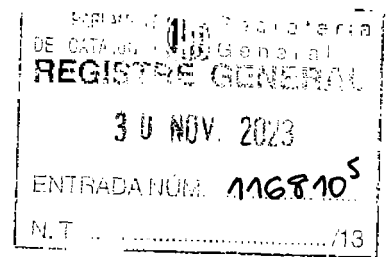
Quan es van començar a impulsar les polítiques de memòria, a principis del segle XXI, la societat era encara culturalment homogènia. El trauma de la guerra i la postguerra era una vivència compartida per la immensa majoria de la gent. Tot això ha canviat substancialment en aquests vint anys amb la incorporació de les noves onades migratòries procedents de tots els continents. I això es fa més palès en el sistema educatiu on hi ha molt alumnat que no té com a patrimoni la memòria de la guerra o la postguerra sinó que incorpora la memòria del país de l'origen dels seus pares o avis. Tot això porta a reflexionar sobre els canvis en les estratègies en l'educació de tot allò que té a veure amb la nostra memòria i amb la nostra història. Si partim de la base que l'alumnat, en termes generals, del 2023 és molt més distant generacionalment, pel que fa per exemple a la República o la guerra civil, del que ho era fa vint anys, encara és més distant d'aquests fets si tenim en compte que estan desvinculats de la seva memòria. En aquest sentit, seria interessat, al mateix temps, que s'ensenyi la nostra història, contribuir a compartir les diferents memòries que poden haver-hi dins una mateixa aula, com forma d'enriquiment, de diàleg, de respecte mutu i també de contrast. Sempre en la línia, però, d'educar en els valors democràtics del present, que són l'element comú que tenim més enllà dels nostres orígens diversos.

En aquest sentit és molt rellevant l'esment que la Llei fa de les escoles d'adults. Avui en dia aquesta formació és el sistema d'entrada a la formació reglada per molta gent que procedeix de la migració. Les escoles d'adults poden ser una eina clau en el que apuntava abans del compartir memòries, i de reforçar l'educació en memòria democràtica amb l'objectiu de treballar pels valors de convivència, de respecte i de llibertat de la nostra societat. En aquest sentit, i tenint en compte aquest col·lectiu de població, faria una incidència al treball comunitari que s'està fent als nostres barris i que també pot ser una via que reforci aquesta visió transversal de les polítiques de memòria. A l'igual que pot ser-ho el treball amb el tercer sector.

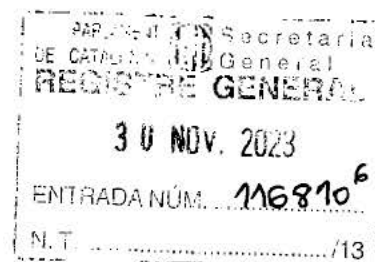
L'accessibilitat dels arxius

Abans feia un incís apuntant que calia estimular el treball en recerca dels alumnes de secundària, amb la perspectiva que siguin constructors també de la memòria. Al mateix temps, és cada vegada més habitual a la nostra societat que la gent en general es preocupi per conèixer els seus orígens. En aquest sentit, és recurrent que en centres com ara el Museu de l'Exili rebem consultes de persones que busquen dades sobre els seus familiars que van haver d'exiliar-se. Pels investigadors, pels alumnes i pel conjunt de la societat és necessari que els arxius siguin accessibles. Avui dia la tecnologia ho afavoreix i crec que és un deure de l'administració, i la Llei hauria de posar-hi èmfasi, en facilitar l'accessibilitat a les fonts documentals. Sobretot perquè molts dels arxius que tenen a veure amb els conflictes del segle XX estan dispersos a nivell geogràfic però també a nivell competencial. L'accessibilitat es complica, a més, pel que fa als criteris de consulta que, en algunes ocasions, resulten restrictius. Crec que la Llei hauria de posar les bases per a la millora d'aquesta accessibilitat, tan per públic investigador com a particular, al patrimoni dels arxius.

El compromís del món local per les polítiques de memòria.

La Llei ja reconeix el treball dels ajuntaments en matèria de memòria democràtica. Certament, i al llarg de tots aquests anys, els ajuntaments han fet una feina ingent, a vegades molt per damunt de les seves possibilitats perquè la gran majoria dels que tenien espais de memòria s'han implicat en la seva recuperació i posada en valor, i moltes vegades, aquesta implicació ha estat protagonitzada per municipis de dimensió molt petita. La Generalitat ha fet una feina d'impulsar la recuperació d'aquests espais, a través de línies de subvencions i a través també de l'assessorament en continguts que fa el Memorial, però caldria facilitar al màxim l'accés als recursos per part dels municipis sobretot si es té en compte la manca de mitjans i recursos que tenen els més petits, que han d'esperar a la resolució de la subvenció per impulsar els seus projectes. La xarxa d'espais de memòria, que s'ha activat en els últims anys, i que avui en dia compte amb importants punts distribuïts a nivell territorial, s'ha d'impulsar molt més enllà de la posada en valor d'una determinada senyalització o d'una determinada ruta. Caldria vertebrar-la com un element de turisme cultural, i en especial, de turisme de memòria. Un turisme respectuós, sostenible, fonamentat en el rigor històric, i que acostant-lo al gran públic, fins i tot als visitants estrangers, fos una oportunitat per donar a conèixer la nostra memòria. Per fer-ho possible és fonamental el concurs de la Generalitat i del món local. Per això és important que la Llei posi les bases del treball conjunt amb els ajuntaments i de l'exigència que hauria de tenir el govern del país per facilitar la feina de tots aquells municipis, sobretot els més petits, en matèria de memòria democràtica.

Centres de referència

Per acabar, fora oportú que la Llei reconegués un paper més rellevant al paper i al treball que en matèria de memòria democràtica, i des de fa anys, estan fent el Museu Memorial de l'Exili (MUME) i també el Consorci del Memorial de la Batalla de l'Ebre (COMEBE). Són centres de referència que tenen una labor pedagògica reconeguda, amb una implicació territorial molt gran, en el cas del MUME que, pel seu àmbit d'actuació que és l'exili, és de caràcter transfronterer i que, al mateix temps, col·labora activament amb tota la xarxa d'entitats memorialistes. La Llei, doncs, hauria de reconèixer el caràcter de centres de referència del MUME i del COMEBE

Data: 29/11/2023

Nom de la persona/entitat que fa les aportacions: Miquel Aguirre Oliveras.
Director del Museu Memorial de l'Exili.

MIQUEL AGUIRRE
OLIVERAS - DNI